

ZORKO VINKO

rojen 19.1. 1878 na Polenškaku
stanujoč Vitomarci 71 pri Ptujju

**MOJI ZAPISKI SPOMINOV NA
SVETOVNO VOJNO V LETIH
1914 - 1918**

VZROK, RAZVITEK IN POTEK OGROMNEGA SVETOVNEGA SPORA V KRATKIH POTEZAH, KATERIH GROZOT IN USODE SEM BIL V VELIKI MERI UDELEŽEN

VZROK SVETOVNE REVOLUCIJE

Že več kot pedeset let so se nekatere evropske vladržave čedalje bolj nardzično obscoževale. Posebno se je Nemčija po zmagi nad Francijo leta 1870 postavila na prvo nadvladajočo velenilo na kopnem v Evropi. Anglija si je seve še naprej obdržala nadoblast na morja, ter se je s ugotno politiko polastila po vseh kontinentih sveta ogromno kolonij / novih naselbin / z nezamisljimi človeškimi žrtvami, ter je po celom svetu razvila svojo bujno cvetočo trgovino.

Ker je Nemčija po francosko nemški vojni si z veliko večno odškodnino 5 milijard frankov in novo zavojevano deželo Elzaccijo in Lotrinsko veliko opomogla, je jela graditi v velikem obsegu vojno in trgovsko brodogrje ter je pričela tekmoovati /konkurirati / Angleški trgovini in se je polastila več afrikanskih in azijskih kolonij ter je razvila svoj močen vpliv na Balkanu.

V posebno odvisnost si je podvrgla Turčijo, Bulgarijo, Rumunijo in deloma Grčijo ter je v veliki meri vplivala tudi na razmere in politiko Avstro-Ogerske.

Vsled agrarne avstroogerske politike in zapore mej nasproti Srbiji zaradi katere se je prepovedalo v Avstro-Ogersko uvoz živine in mesa so se sosednje prijateljske razmere ohladile in je nastala precejšnja napetost med tema državama.

Rusija je ob steno potisnjeni Srbiji začela nasproti isti gojiti večjo pozornost in vpliv, ter je Srbijo prijateljski pritegnila sebi, kateri je šla na roko tudi Francija in Anglija ter so dosegle l. 1906, da je Turčija dovolila izvoz Srbskega mesa in živine preko Soluna, katero blago je šlo večinoma na Angleško in francosko.

Srbija je sklenila svoje nove kupčijske zveze z istimi državami katero so šle Srbiji pri izvozu živine na roko ter je opustila skoraj ves Avstrijski trg.

Ker so po zgledu Srbije sledile še nekatere druge balkanske države posebno Turčija in Bulgarija ter je Avstrijski izvoz na Balkanu docela propadel in v Avstriji je nastala denarna kriza ker se je skrčil izvoz in je ostalo mnogo naših tovarn brez posla.

Avstrijski politiki so poskrbeli da je napetost vsled nezadovoljnosti naglo narasčala.

Za strahlo njim je služil izraz Panславizem kateri ima baje svoj izvor v Rusiji in je baje nevarno začel rasti v Srbiji, Bulgariji in celo pri avstrijskih Slovanih.

Leta 1908 je aneksirala /pripravila / Avstrija Bozno-Hercegovino, katero je imela zasodeno po rusko turški vojni od leta 1878.

Ker je spadala pred turškim vpadom v Evropo /pred 500 leti / Bozna in Hercegovina Srbiji /pod kralja Duimana / kateri so pripadale tudi dežele : Stara Srbija, Banat, Hrvatska Slavonija in Dalmacija je Srbija protestirala leta 1908 proti Avstro-Ogerski zaradi aneksije Bozne in Hercegovine, kateri se je pridružila tudi Turčija.

Avstrija se je s Turčijo pobotala za 52 milj. funtov zlata. Srbiji so ostale skomine po Bozniji še

naprej in so vladale zelo hladne razmere med Dunajem in Beogradom.

Na račun panslavizma, katerega je proti svoji volji povzročalo nemško in ogersko časopisje in nestrpegi politiki v svoji gonji nasproti vsem slovanskim narodom se je porodil Srbofilizem ali Rusofilizem, ter se je imenovalo vsacega Slovenca, Čeha, ali Hrvatca za državi nevarnega Panslavista, kateri se ni strinjal z nabedi z avstrijsko vsenemško politiko in bi se zavzemal za pravico in enakopravnost svojega nememškega naroda.

Nemško časopisje je pisalo barbariske grozote od Srbije n.p. l. 1907 da so Srbi barbarisko ukopali / kastrirali / nalaga konnala Brochaschka zastopnika / v Beogradu, medtem ko se je on čisto dobro počutil v bejgrajskih kavarnah in čital nemške liste z enakimi groznimi vsebinami.

Med tem je tarnalo nemško časopisje, koliko da požre našega denarja Bosna in Hercegovina in kako veliko kulturo so že razvili naši nemci in madžari po teh deželah.

V retnici so naredili Avstrijci nekoliko cest in par ozkotirnih železnic za izkoriščanje tamodnjih obilnih gozdov in rudokopov kateri dobiček se je stekal avstrijskim kapitalistom.

V istem času po oprostitvi izpod Turškega jarma po Rusko Turški vojni leta 1877 - 1878 so se po grozni vojni opustošene dežele, Bulgarija, Rumunija, Srbija in Grčija naglo gospodarsko in kulturno razvijale, posebno lepo se je razvijalo šolstvo in umetnost ter so rasla bujna mesta, živahna trgovina, dobre ceste in železniško omrežje, medtem, ko je Bosna in Hercegovina, katere je spadala pod avstrijsko veldržavo, gospodarsko in kulturno na zelo nizko stopnjo zaostala, akocavno bi se lažje hitreje in višje razvila iz virov naše veldvlasti v istem času ako bi tega naše nemške birokratske vlade in Boznjakom sovražna politika na lač ne zasemarjale.

Le na tak način je mogoče, da so druge baškanske države v kljub grozno opustošenih dežel in vlad svoje 500 letne sužnosti in zasemarjenosti po svojih lastnih močeh po oprostitvi izpod turškega barbarizma se poprijeli naglo kulturnega dela in so v istem času kulturno več ko za 100 % od Boznjakov kulturno napredovali.

V Bosni in Hercegovini je zaostalo večinoma vse po turškem starem sistemu zasemarjeno.

Srbija, Bulgarija, Rumunija in Grčija so po svoji osvoboditvi takoj odstranile tlako in desetino turškim begom, medtem ko je avstrijska vlada simpatizirala vedno bolj z mohamedanskim elementom nasproti pravoslavnim in katoliškim Boznjakom ter si je pridržala do danšnjega dne vso oblast in zemljo ter roboto in desetino musulmanskega prebivalstvu ozir. begom katero tvori le 1/4 vsega prebivalstva. Razlika je le ta, da je za časa turškega gospodarstva bila raven robote / tlake / še desetina, medtem ko more danes dajati pravoslavni in katoliški Boznjak (trikrat) dvakrat več t.j. smo tretino od vseh pridelkov in še v denarju plačati porez / davek / v velikih mestih mohamedanskim gospodarjem kateri so načeloma leni nedelavni element in takoimenovane ljudske pivavice ter se pušči musliman od katolika in pravoslavnega obklesno streči, vsaka reč se mora njemu prinesiti do nosa in vsako delo opravi medtem ko musliman piši duhan in drži čepo na tleh na prah križem rok.

Ker katoliško in pravoslavno prebivalstvo ne poseduje z majhnimi igemami nobenega posestva in ker je torej vse begovo, se ne potruji nikdo da bi si n.p. ngradił kako lepo posestvo, pošten hlev ali pošteno urejeno zemljišče in potrebne ceste, ker ako bi si postavil zemljo v dobri stan in si sezidal hišo, ako bi prišel v prepir z vsemogočnim muslimanom bi mu

ta vzel lepo hišo in posestvo družemu ali bi se sam preselil v isto. Zaradi tega ni najti po Bosni in Hercegovini nobene poštene kmečke hiše, hleva ali dobro urejenega zemljišča, ampak so po večini iz proga spletena in z ilovico omazane bajte ozir. kolibe z majhnimi okni nisko nad zemljo, da se lahko po tleh valjajoči se Bošnjaki lažje skozi okna ozirajo kako da je zunaj vreme. Tudi za živali nimajo nobenih hlevov, kljub temu da je pozimi hudi mraz, pustijo svojo živino pred svojimi kolibami na prostem za stope privezano kadar se ne pase.

Obede šolstva je danes grozno na slabem, le v zadnjih letih se je zgradilo nekoliko šol ter se lahko po 5 - 6 ur daleč potuje predno se naleti na kako enoznačno ljudsko šolo.

Pri vojakih sem občeval veliko z Bošnjaki tu sem se za njih razmere posebno zanimal ter je ogromno število takih, da so že vojaki in še do danes niti nauro ne poznajo. Nekateri si kupijo uro za kint kot zapeljivo, a kor se v mladosti ne naučijo nobenih števil pokaže ubogi vrag svojo uro družemu in ga vpraša: Brate koliko je /sat/ na un bogami je neznam čitati, ja ti dam cigareto za prijaznost.

V navadi sploh ni v Bosni steska ali šepna ura in se za dnevni čas ničče dosti ne zmeni. Tudi cerkve so navadno lesene in zelo redke po deželi.

V resnici se lahko na prvi pogled za veliko kulturno delo v Bosni Hercegovini slavna Avstro-ogrska vlada.

Bošnjaki, kateri so se po drugih deželah na večjih šolah izobrazili ter skušali posvetiti v temoto in kritizirati nazadnjaške razmere v deželi, so bili že v prvi kali potisnjeni k tlom ter so bili kot državni nevaren element označeni in uničeni.

Samo obsebi je umevno da so sosednje balkanske države posebno Srbija kritizirale našo vlado v Bosniji in obračale svojemu bratskemu narodu vedno večjo pozornost katera je na obeh straneh meje vzbujala željo po bratskem združenju.

V Bosni in Hercegovini simpatizira naša vlada le z muslimani, zato imajo oni tudi v rokah vsi oblast ter je sodnik, uradnik, orožnik navadno turčin. Sodnik turčin nagovori v uradni sobi katolika ali pravoslavnega kateroga je privlekel uklenjenoga muslimanski žandar: "Šta oče ti gjaver" /gjaver = svinja/ in kako je prvi pozdrav, taka je tudi kruta sodba.

Le navedenih motivov je nastala zarota proti našemu prestolonasledniku Franc Ferdinandu in njegovi soprogi ~~Sarajevka~~, katero sta dejansko izvršila Bošnjak Gavrilović in Princip. Revolverje in bombe njima je oskrbel Major Probišević rodom iz Slavonije iz Srbije udrjave v Kragujevac. Morilca sta bila šadirana ter sta bila zadnji čas uslužbena v Belgradu.

V Bosniji so se vršile velike orožne vojaške vaje katero je obiskal naš prestolonaslednik z njegovo soprogo v Sarajevu v usode polnem dnevu 28. junija 1914 ob kateri priliki /vojaški paradi/ je bil od hudobnih rok Gavriloviča in Principa izveden zavratni umor našega prestolonaslednika in njegove soproge. Kdo je bil oče te zarote je bil imi Bošnjaki ali Srbski državljan bodo verjetno pokazala lele pozna bodočnost, ker je javnost najprej napadala in ubijala Bošnjake predno se je obrnila na Srboje.

Po Sarajevu, Tuzli, Mostari in drugih mestih ter po deželi je razjarjeno in nabujkano muslimansko prebivalstvo ter nemško in madžarsko vojaštvo pobijalo pravoslavne bozejake njim demoleiralo trgovine in požigalo hiše katero preganjanje je segnilo tudi v Hrvaško in

Slavonijo, kjer bivajo pravoslavni Hrvatje v takem obsegu, da se je začelo skandalizirati vso inozemstvo ter je v ostrih besedah obsodil to divjanje ogerski minist. predsednik Grof Tisa kateri je dejal da se z enakimi sredstvi ne more in ne sme postopati nasproti milijonom bosanskih in ogerskih Srbov, ter da se bo to še morebiti hudo maščevalo in je pristavil, da bi to ne bil umen čebelar, ako bi zaradi par čebelnih pikov uničil celi roj. V koliko je imel min. grof Tisa prav naj pokaže bodočnost.

Pozneje je sicer grof Tisa obrnil plašč po nemškem vetru in se je zaklel, da mora vse prepasti kar ni nemško ali madžarsko.

Dne 5. junija 1914 je bil v Pododavnu /građ nemškega cesarja/ važen diplomatski shod, katerega so se udeležili nemški cesar, kancler **Betmau- Holweg**, Avstrijski min. preds. grof **Sturgh**, knez **Hohenlohe**, avstr. minister, ogerski min. preds. grof Tisa in več enaki mogotcev ob kateri priliki je padla kocka o bodočih razmerah do Srbije in njenih pokroviteljev in obenem tudi usoda če bode vojska ali mir.

V istem hipu so vse države obsojale Sarajevski zavraten umor obenem so pod pretvezo varnosti državnih interesov vse evropejske velesile klicale vojake v nenavadnem obsegu na orožne vaje. katere mase so narastle do konca julija 1914 že na milijone bajonetov.

Med tem časom je posebno nemško in ogersko časopisje nagrmadilo že toliko gradiva in razvnelo njih čitatelje do brezprimerne navdušenja za maščevalno vojsko proti Srbiji in Panslavizmu. Panslavizem je bil že prirojen vsem Slovanom v Avstro Ogerski kateri bi zahtevali enakopravnost z nemškimi ali madžarskimi državljani ter se je pričela grozna gonja in preganjanje nasproti Slovencem, Hrvatom, Čehom, Poljakom in Malorusom.

Dne 26. julija 1914 je bil brzojavnim potom podan usodepolni ultimat /:poslednji govor:/ Srbiji po našem zastopniku /grof **Hartling**/ v Belem gradu. Vsebinska ultimata je imela 12 točk od katerih je srbska vlada treh ni hotela sprejeti a se o istih hoče pogajati. Pritrdila je Srbska vlada, da si bo prizadevala izslediti zarotnike izvršenega umora če bi se kateri zasedil na srbskem ozemlju, da bode iste smrtno kaznovala. Pač pa je ni sprejela pogojev da bi naša justica vodila preiskavo ter se je izgovarjala, da od neodvisne Srbske države Avstro- Ogerska nima pravice zahtevati takih proti postavnih nasilnih pogojev ter je smatrala to zahtevo za kršenje mednarodnega prava. Tudi je ni sprejela Srbska vlada pogojev da bi razpustila Srbsko društvo obznana, ter je trdila da imenovano društvo z Sarajevskim umorom ni v nobeni zvezi in tako sumnjo odločno zavrača.

V nemških in madžarskih krogih so računali z ultimatom že naprej da istega zaradi njegove nasilne vsebine Srbija ne bo hotela sprejeti in kako se je po pruskih in po avstrijskih diplomatih v parlamentih na Dunaju in Berlinu pozneje tudi konstatiralo da so zravno pričakovali odklonitev in začetek sovražnosti.

Ker je toraj Srbska vlada v polnem obsegu Avstroogerske note ni sprejela je bil še isto noč odpoklican naš belgrajski zastopnik ter istotako odpoklicala Srbija svojega zastopnika na Dunaju.

Srbski kralj s svojim dvorom in celo ministrstvo ter državna banka se je preselilo v Trdnjavo mesto Niš ter so se obenem tudi začele sovražnosti in počeli topovi peti svojo smrtno pesem čez Savo, Donavo in Drino.

Avstrijska vlada je dala dne 26. julija 1914 na plakatih razglasiti delno mobilizacijo in 28.

Julija pa že splošno mobilizacijo na kopnem in na morju. (Veliki rumeni in beli plakati so bili v to svrhu že pred pripravljene.)

Na Slovensko javnost kako se živo spominjam je mobilizacija vplivala ko bomba na streho ter se je ljudstva poprijela nepopisna nervoznost, ker je vsak razumen človek slutil, da pomeni ta mobilizacija svetovno vojsko. Seve še si je grozot in uničenja v taki meri noben Salomon misliti ni zamogel in posebno da bi zamogla ta morija trajati več let in zahtevati toliko gorja krvi in milijonov človeških žrtev a vendar je ta nagla mobilizacija zapirala sapo Slovenskemu ljudstvu. Žene in otroci so jokali moški so na žalost in jezo pali noč in dan ter je počivalo vsako delo. Vojaki rezervisti in črna vojska so imeli povelje za odriniti v teku 48 ur. Poslovi od svojcev so bili gniljivi in odhod težak, vsaki je čutil kameno težo pri srcu zmes so se čuli jok in kriki in klici: Živijo prijatli, Z Bogom, na svidenje, prokleti svet neumni, prokleta vojska, Bog nam pomagaj! i.t.d.

Ko so prikorakali prvi naši fantje do kolodvorov in prepevali: Naprej zastava slave, Na boj junaška kri" in Lepa naša domovina so bili od nemškutarke drhali v Ptuj, Mariboru, Celju, Radgoni, Ljutomeru, Brežicah, Beljaku, Celovcu in drugih nemškutarskih gnjezdih zaradi slovenskega petja slovenskih trakov in znakov opsovani in v večih slučajih dejansko napadeni in obsipani s priimki Windische Serben, Abzug Windische Trotteln i.t.d.

Ne samo nas Slovence in druge Slovane apak tudi celo Evropo je spravil naš ultimati in mobilizacija v grozno neizvestnost in napetost, ter je nemško časopisje poskrbelo v njih vrstah že mestoma do blaznega navdušenja kakor da bi bila vojska kak šport za kratek čas ter se je menda vsled obilega alkohola razvnela strast, bojaželjnost in dobro došljjo maščevanje ne samo nasproti Srbiji in Rusiji ampak je bila napovedana takorekoč vojska vsem Slovencem, Hrvatom, Bozniji, Dalmatincem, Čehom, Slovakom, Poljakom in Rusinom posebno intelektenci.

Nemški Volksrati z nemškim uradništvom in s pomočjo nemškutarke žandarmerije je razvil pravcati dejanski boj in napad na vso Slovansko razumništvo, na Slovanske uradnike, učiteljstvo, duhovne, zdravnike, profesorje, odvetnike, obč. predstojnike, kmete, delavce, trgovce in celo naše žene in dekleta. Nemška in nemškutarska žandarmerija je z veliko strastjo preganjala našo ubogo brezpravno ljudstvo, premetavala stanovanja omare in papirje kakor da bi imeli naši ljudje kake zarotnike ali revolucionarne spise pod svojim krovom.

Na tisoče naših najbolj izobraženih ljudi so nesramni orožniki zvezali ko kake hudodelce in njih vlačili na ogled po nemčurskih mestih in trgih katero je naščuvana nemška drhal s kamenjem z železnimi in drugimi palicami pobijala v verige vklenjeno naše ubogo slovensko kakor tudi druge Slovane v Avstriji in Ogerski kakor da bi bili to resnično kaki veleizdajalci Okoli 180.000 Slovencev, Hrvatov, Srbov, Čehov Slovakov, Poljakov in Rusinov je na grozni način preganjala in trpinčila po temnih ječah naša nepozabna nasitna Štúrgh-ova in Tisova /'Debrecinski tigeri./ vlada in njeno nemško in madjarsko nacionalno uradniško orodje.

V shodnji Galiciji in Bozniji se je že nekoliko dni pred izbruhom vojske vršila že pravcata vojna z orožniki in nahujskanimi nemškimi in madjarskimi vojaki ter so se posebno ogerski huzarji vrednega skazali svojemu divjemu hunskemu plemenu, ker so kar odkraja jezde na konjih sabljami in revolverji obdelovali in lovili skupaj. Ko so prestrašeni Rusini in poljaki rinili v cerkve in Boga prosili na pomoč so več slučajih ti vitežki madjari kar v cerkve jezdili po ljudeh, ženah in otroci ter iste s sabljami pobijali in razganjali ter so kmetsko ljudstvo brez da bi se smelo obleči in obuti kar po posteljah in sobah v mnogih slučajih boste in napol oblečene in razoglave vklenili na dolge železne verige po več skupaj in njih živalsko pretepali

in v masah tirali v zapore.

V začetku vojske je vojaška oblast pustila iz Lvova /Lemberg/ poslati en del okrog 7000 tam v zaporih se nahajajočih takih nedolžnih veleizdajcev na Talerhof pri Graecu in sicer so iste na enem velikem travniku izkrcali. Vožnja iz Lvova je bila naravnost marteniška. V živalske vagonne so nadeli to ubogo rajo skupaj moške in ženske mlade in stare ter noseče žene v takšni gnječi da so med celo vožnjo morali stati drug na družem ko sardele v sodu. Od vagonov so se vrata zaklenila od zunaj in je moralo ubogo ljudstvo v temnih vagonih in vročinskih dneh avgusta stoje gnjevati 5 dni vožnje brez kaplje vode ali drobtinice kruha. V Talerhofu je še moralo en celi dan čakati to sužno ljudstvo da je dobilo gorke juhe in deloma grižljaj kruha. Ker kot veleizdajci baje niso bili vredni da bi se njim ponudila na človeški način hrana ampak se je dala neka topla voda med nje v navadnih škafih brez žlic in skledic ter je ljudstvo bilo prisiljeno vsled gladu si zajemati juho s peščico, s klobuki ozir. so pili to naravnost iz škafov.

Okoli teh veleizdajcev so potegnili takoj žično grajo na okrog in zastražili pod milim nebom z vojaštvom in z slavno Gračko "Bürgergarde" kateri paglavci so z bajoneti zbadali in s puškinimi kopiti pretepali posebno izobražence, duhovnike, učitelje, uradnike in druge v svojo kulturno zabavo ter so njim mogli starci duhovniki kmetje in meščani na komando eksircirati "Marsch links!" in "Nieder! klopfati ter delati razne vrste eksperimente.

Za nekaj časa se je nabralo na Talerhofu okoli 14.000 takih veleizdajcev med katere je prišla vsled lakote in nesnage grozna kužna bolezen trebučni tifus ali legar katera bolezen je eno tretino tega nesrečnega ljudstva rešila njim mila smrt.

Od tega ogromnega števila veleizdajcev je bil le eden obsojen na nekoliko mesecev ječe in še morda ta po nedolžnem in druge že preiskovalno sodišče vse oprostilo, ker proti njim ni bilo mogoče spraviti nobenih obtežilnih dokazov.

V Slovensko štajerskih in Slovensko Koroških nemčurskih gnjezdih je žela nemška kultura vrhunec svoje slave in zmognosti v svetovni zgodovini ter je celemu svetu dokumentirala nepobitno resnico svoje duševne morale v 1900 letju in sicer v obliki srednjeveške barbarske podivjanosti in krvoločnosti.

V prvih kritičnih dnevih mobilizacije se je ta nemška kultura posluževala denuncijantov in prekega sodstva /Standrecht/ z izvanredno vneto, ter si je menda ta nemška kultura že dolgo časa želela, da bi že prišel skoraj Standrecht da bi poobesili in pobili vse kar ni kulturno nemško, ker si človek na drugi način ne mora predstavljati to nemško strastno agitacijo za vojsko ker je bila vsa masa nemške omike steklo razvneto ako bi si kak Slovan zgovoril eno besedo opravičene kritike nasproti njihovi nevarni strasti in agitaciji za vojsko, da je vsacega imenovala za veleizdajca kateri je zagovarjal mir in govoril proti taki agitaciji.

Najbolj objestni in hudobni nasproti zavednim Slovencem so se izkazali brezdvomno naši nemčurji /ponemčeni Slovenci/ v spodnje štajerskih in koroških mestih kateri breznačajneži so zatajili svojo narodnost in svoj materni jezik in so brez karakterja tudi v taboru svojih nemških bratov ter njih pečat izdajalcev in denuncijantov nikoli ne bo izginjal. Le vsled neizbrisanega pečata nemčurske izdajice svoje lastne matere je umiljiva tolika duševna zmeda in podivjanost do svojega plemena in naroda ter pride v raso kreature mezgeca /mule/ katera rasa se od svojega plemena niti ne zamore oploditi.

To breznačajno pleme katerega neguje nemški Volsrat na način ko konj in osel dolgočasne mule je satanski plod v človeški obliki.

Naše narodno zavedne Slovence, duhovnike, uradnike, zdravnike, odvetnike, učitelje in kmete obojega spola, je ta nemška svojat napadala pri belem dnevu v mnogih slučajih pod pokroviteljstvom nemških orožnikov pobijala z železnimi palicami, kamenjem ter iz njih sramotno trgala obleko ter so v verige vklejane krvaveče raztrgane, v mnogih slučajih oglave od sunkov v prah povaljane Slovence in Slovenke sramotno vlačilo po nemčurških gnezdih od Poncija do Pilata med groznim vikom in krikom, deževanjem s kamenjem in tuljenjem: **Nieder mit mit Windischen, Nieder mit Hochverräter, Nieder mit Serben i. t. d.**

XXXXXX

Tudi mene je zadela ista usoda.

1911
Dne 5. avgusta ob mobilizaciji sem se vozil v nemški Ptuj, da bi si ogledal kako so pobijali in razmetavali slovenske gostilne in trgovine. Poprejšnji dan so raztrobili v Ptuju in okolici nemškutarji na okrog, da ima gos. Mohorič gostilničar v Ptuju skrite Srbske oficirje in en celi sod nabranega denarja od sokolskih in drugih narodnih slovenskih društev namenjen za srbsko vojsko in da bo Mohorič morda že isti dan obešen ali ustreljen.

Ker sem gosp. Mohoriča dobro poznal, nisem mogel verjeti, da bi se njemu staremu poštenjaku in mirnemu človeku, kateri se ni za drugo brigal ko za svoje gorice in svoje gospodarstvo tudi od podivjanega nemčurstva zamoglo kaj žalega storiti, ker so ga vsled njegove miroljubnosti in prijaznosti ter vsled njegovega nekrščenega pristnega vina še celo hvalili, a vendar so mu razbili vsa okna, (duri) vrata, vso hišno opravo razmetali opeko na strehi in po razbojniško preganjali družino, ko njega niti ni bilo doma.

Orožniki so bili poslani v njegove gorice v Haloze, da ga uklenejo in ustrelijo kot veleizdajca.

Mene je pretresel pogled na njegovo hišo ter sem bil pri gosp. dr. Gregorecu zaradi zdravila.

Dr. Gregorec mi je svetoval, da naj hitro odidem z mojim zdravilom, da še mene ne bi nemška druhal napadla in kamenjala, ter je dejal: Tudi jaz sem si v vednem strahu da bi me ta svojat ne napadla. Ko sem dobil svoje zdravilo sem se hitro naložil na kolo in se spustil proti

domu. Med potjo sem še obiskal eno gostilno, da bi se malo oteščil razburjene živce.

Ko se pripeljem domov, me čakata na domačem pragu dva orožnika iz Juršinec Leschnigg i Koss z nasajenimi bajoneti ter upokojen orožnik A. Roschkar in obč. predstojnik Mat. Kostanjevec od Sv. Andraža okoli 6 te ure popoldne.

Slutil sem takoj koga ta slavna družba tukaj išče ter mi orožnik Leschnigg naznani hišno preiskavo. Na mizi me je čakala ena šalica kava, katere sem se takoj poslužil ter sem obdržal popolnoma mrzlo kri, ker se nisem čutil nič krivega, ampak me je navdajala misel, naj se le podstopijo tako nasilno nastopati, bodo mi morali dati zadoščenje po dokazih resnice. Na pošti še sem uredil blagajno v naglici ter je prebrskal orožnik Leschnigg vse ležeče pisma na pošti in potem je začel premetavati moje privatne omare in predale. Druzega ni našel za državo nevarnega ko eno celo vrsto ruskih razglednic katere mi je svakinja poslala iz Petrograda. Seve drugega ni bilo napisano na razglednicah, ko navadni pozdravi. A vendar so dale nedolžne razglednice povod temu nemčurskemu surovemu orožniku, da me je v imenu postave aretirjal. Ker je poznal ta nemčurski orož. svojo kosmato vest katera ga je svarila, da bi se odločil mene v verige ukleniti, ker mi je ni mogel povedati nobenega pravega vzroka, zakaj da me aretira, ter je hinavsko dejal da bodem mogoče že zjutraj zopet doma. Jaz sem vedno obdržal hladno kri v polni zavesti, da pravica mora zmagati. A moja uboga žena in moji ubogi otroci, kateri so se sicer ni zavedali resnobe mojega položaja, me pri mojem naglem poslovu s svojim obupnim jokom niso ganili solz, ampak je zavrela v meni sveta jeza maščevanja in zadoščenja na toliki krivici.

Grede po Vitomarškem vrhu sva srečala z orožnikom naše domačine, kateri so začudeno gledali, kam li me pelje ta orožnik in kakšnega prestopka ali hudodelstva bi se jaz pregrešil je ugibal vsak. Razumnejši so ugibali če ni to morda novodobno nasilstvo in napad na Slovence po avstrijskem vladnem sistemu. Sreča za mene je bila, da sva šla z orožnikom Leschniggom okoli 11 te ure ponoči od Juršinec proti Ptuj in da me je ni imel poguma me ukleniti ter je skušal biti razgovoren in kratkočasen z mano. Med drugim se je pritoževal kako hujskajoči občinski napisi so na občinskih tablah v Andraževski župniji in kaj bi le rekel en nemški popotnik, ako bi videl take razžaljive in nerazumljive napise. Jaz sem mu rekel, da sem hodil že več po nemških krajih in nikjer nisem videl slovenskih napisov ali ogerskih na kačipotih in občinskih tabljah ako ravno po istih cestah hodijo ljudje druge narodnosti ter me je osorno zavrnil ta nemčur, da je vlada nemška in da morajo biti tudi vsi napisi nemški. Nadalje je rekel, da se bode v tej sedanjji vojski podrl ta babilonski stolp z mnogimi jeziki v Avstriji in da je zato nastala tudi vojska, da nemci uveljavijo svoj jezik in svojo moč v Avstriji in bo postal prvi svetovni jezik. Jaz njemu nisem odgovarjal ampak sem si samo mislil kako daleč pade v značaju slovenski človek vzgojen v nemčurski šoli, kako da sovraži svoj narod in svoj materin jezik, akoravno še le sam na polovico nemščino lomi. Po krasni mesečini sva kmalu prišla v Ptuj na kolodvor in ker je ravno takoj vojaški vlak odhajal, sem se brez vsake neprilike do Pragerhofa, kje sva izstopila in si na restavraciji naročila vsak po en golaž in četrt vina ter je Leschnigg na skrivaj plačal natakarkju za obadva naprej ako ravno sem jaz odločno odklonil s pripombo, da imam sam dovolj denarja in sem hotel sam plačati.

Zdelo se mi je da so bili to prijazno izdajalski Judeževi groši in se nisem motil.

Na kolodvoru je bilo veliko vojaštva, ter se je nahajala korajža, Čusniki so prepevali: "Die Wacht am Rhein Deutschland Deutschland über alles" in vmes krik in vpije pijanih rezervistov, kar je na mene naredilo slab vtis.

V Gradcu na južni železnici nas je prišla cela kompanija takih nevarnih ljudi skupaj, kakor sem bil jaz in ko se ogledam po tej družbi sem v njih spoznal same naše Spodnje Štajerske Slovence, duhovnike, uradnike, odvetnike, zdravnike, poštarje, učitelje, trgovce, kmete in še celo naše ženske. Obstopil nas je en kordon vojakov z nasajenimi bajoneti, kateri so nas gnali med groznim tuljenjem z vihtenjem s palicami in obmetavanjem s kamenjem po glavnih Graških ulicah do garnizijske jetnišnice, kjer nas je častiti zavod niti ni hotel sprejeti, ker so bili že vsi obširni prostori prenapolnjeni ter smo po enournem čakanju nadaljevali našo križevo pot do slavne deželne jetnišnice, kjer so nas z čudno prijaznostjo in z ginjlivimi pozdravi sprejeli in sicer: "Ihr Vaterlandsverräter" vi ne bodete postreljeni vi bodete vsi obešeni. Obstopili so nas ti jetniški rabeljni, ter nam izrubili vse žepe, tudi klobuke so nam vzeli, ter je dobil vsak eno mastno jetniško čepico, jedno robato črgo /kocu/ in eno rjuho, ter nas je pošiknil vsakega v zasebno luknjo ter zaloputnil težka okovana vrata za vsakim tako močno, da je kar kajha brnela.

Najprej sem si ogledal moje štiri stene ter sem nehote stisnil pesti in zobe in si rekel: "osveta mora priti". Vrgel sem mojo črgo na tlak ter sem položil na isto prvokrat svojega rojstva kosti. To je bilo dne 6. avgusta 1914 ob dveh popoldne.

Ker sem bil po dolgi in mučni poti zelo utrujen sem kmalu prav močno zaspal. Naenkrat me zbudi ropotanje in ploskanje z vrati ter žvenket težkih kjučev naših novih skrbnih Angeljev varuhov ter se odpro moja vrata ter zarenči naš zvesti paznik meni nasproti: "Du Hund Windischer" - Ti pes slovenski ali ne znaš da se po dnevu ne sme ležati?" Kot jelen skočim naglo po koncu ter mi zapove da moram dati hitro ročko in šalo ven. Ozrem se naglo okrog in takoj zagledam na polici /štalaži/ eno kameno ročko in eno vojaško šalico katero pobašem naglo in postavim ven skozi duri na tlak ter se zopet zaloputnejo vrata. Čez pol ure prižvenkja zopet s ključi ter mi potisne skozi vrata eno šalico prežgane juhe in ročko vode ter me zopet tako po rabeljsko pozdravi in pristavi: "Daj kiblo ven ti pes, gledal sem okoli kako kiblo da hoče, ter sem si takoj domislil da boče ta ona prava katera tam v kotu stoji ter postavim naglo isto ven na tlak akoravno je bila prazna. Stari že tam pristojni Graški nemški kulturonosci, kateri so imeli več svobode se prosto gibali po hodnikih med železnimi ograjami kakor mi, so nam stregli pri donašanju menaže in izpraznjevali kible ter so se prav po kavalirsko obnašali. Eden od teh me je vprašal: "Kaj pa si ti pojedel da si tukaj". Jaz sem mu odgovoril na kratko: "Dolžijo me veleizdaje, ker je nemški špicelj brezpomembne Ruske razglednice na okvirju ogledala zagledal"; nato vprašam jaz naglo njega: "Kaj si pa ti naredil, da so te zapri"? On mi je odločno takoj odgovoril seveda po nemško: "Noutsousht bin schon lang da in Kaifig" ter kaže na družega kolega rekoč: "Ta gre že zjutraj na prosto, ker je doslužal svojih par let zaradi cestnega ropanja, ter pravi dalje da je takih ptičkov na stotine tukaj, saj bodeš je že spoznal kadar greste skupaj v dvorišče na sprehod. Sedaj sem se šele zavedal, da sem prišel med same težke hudodelce. Nekak mrz me je obletel, ko sem se nahajal med takimi lopovi pod ključem a hitro mi je šinila misel v glavo, da jaz nisem nikočar oropal ali ubil, ter še niti v spanju sanjal nisem o kaki veleizdaji. Sedaj šele sem razumel kako zagrizeni sovražniki so naši nemškutarji in ko podlega in predrznega sredstva so se ti denuncijanci posluževali da bi vse uničili kar je slovenskega.

Solnce se mi je prvokrat nagibalo k svojemu zatonu, kateri zadnji žarki so se motno kazali na nasprotni visoki strehi, ter je kmalu zazvonil jetniški zvonec, da mora v teh temnih prostorih zavladati mrtva /tišina/ tihota in si pripraviti vsak svojo slamnico in ostro črgo za pokoj svojih grešnih kosti ter se je pričelo drugo poglavje mojega življenja.

Ležeč na trdo slamnico sem se prekrižal ter opravil večerno molitev ter sem po kratkem

premišljevanju vsled utrujenosti prav močno zaspal. Ponoči me prebudi zopet s ključi in jetniškimi vrati ter se slišijo nemške grde psovke in obupni vzdihljaji. Zopet privlečejo množivo v verige uklenjenih slovenskih žrtev kar mi je razburilo živce, da nisem mogel več zaspati ter sem prvikrat občutil pod seboj svojo trdo ležišče in sem si obračajoč na trdem vzglavniku obdrgnil tako moje ušesi, da so mi kar vroča postala. Drugi dan zjutraj ob šestih zazvoni zopet jetniški zvonec ter mora naglo vse na noge, se umiti, obleči, ter se kmalu odprejo vsa jetniška vrata ter mora naglo vsak ven pred svojo celico postaviti svojo kablo in svojo ročko, ko se nam je ta lična hišna oprava zopet vrnila, je moral vsak ravno tako naglo pospraviti na pripravno častno mesto ter so se takoj zaloputnila od celice vrata a se niso z ključem zaklenila. Čez pol ure se zopet odpro naši tabernakelnji, ter po dva in dva prineseta na veliki tasi naš vsakdanji kruh in tako prežgano juho, katera nam odpušča naše dolge. Za obed je ravno ista predigra s ključi in treskanjem vrat, ker je bila sobota t.j. 7. avgusta 1914 ter moj prvi obed v ječi, sem bil radoveden, kaj da nam je skuhala naša skrbna kuharica te sem naglo pograbil mojo pločevinsko šalico v kateri je bila zopet ena juha za odpuščanje grehov na pločevinskem pokrovu eno tako zelje, katero spominja med sedmimi poglavitnimi grehi na šesto točko. Jaz sem imel trdno prepričanje da boče to moje stanje le vprašanje par dni, ter ko bočem poklican pred preiskovalnega sodnika se mora dokazati moja nedolžnost. V moji celici št. 75 mi je samemu med štirimi stenami začelo postajati dolgočasno in ker nisem imel nobenega papirja in svinčnika sem za kratek čas začel pisati v kotu na belo steno z mojim kovinskim križecom od rožnega venca in jel tuhtati statistiko in (začel) računati koliko vojakov da katera država postavi, in kdaj zna biti vojske konec. Seve je bil moj račun glede konca vojne napačen, ker še se je pričelo komaj in jaz bi že rad videl konec.

Gotovo še se danes /-vidi:/ pozna ta moja pisava na steni in mnogi moji nasledniki so si menda glavo trli, kaj naj bi pomenili vsi ti milijoni na steni. Priznati se more, da sem evropsko število dežel naših avstrijskih nasprotnikov /sovražnikov) dobro pogruntal in menda tudi izid nemške zmage.

Drugi dan popoldne od 3 - 4 rih sem bil z drugimi izpuščen ven na jetniško dvorišče ter iz sosednje celice stopi ven moj prijatelj in mučenik ptujske drhali gosp. Franc Mohorič gostilničar in veleposestnik iz Ptuja. Pogledala in pozdravila sva se z nasmehom v najni usodi ter je bilo opasno z drugimi spregovoriti ozir. zašepetniti besedico, ker so imeli vojaki z nasajenimi bajoneti nalog takoj z puško in bodalom dejansko nastopiti. Čudno se mi je zdelo da sem videl Ločkega Čeha veleposestnika, kateri je Ornikov Stajercijanec kazal grozno preplašen in blazen obraz.

Ko zagleda gosp. Mohoriča zblekne napol glasno in ga vpraša rekoč: "Kristoš kaj bo, ela šus"? - Mohoriču in meni je prišel nehote smeh nad takim Ločkim prerokom.

Ko pridem na dvorišče /zagledam/ vidim nepregledno množico samih naših žrtev. V prvem pogledu vidim gosp. dr. Srneca iz Celja, Dr. Rozina iz Maribora več poznanih gg. duhovnikov, uradnikov, učiteljev, trgovcev in kmetov vsake moške starosti, kateri so posamezno in molče stopali drug za drugim po usodni jetniški poti po dvorišču. Nekako ponosno in z dvignjenimi čeli so stopali molče v sredini bajonetov naši slovenski možje in fantje, ter si niso mogli razlagati naši zagrizeni nasprotniki, kateri so nas opazovali in psovali z nepopisno nesramnimi priimki, kako da zamoremo tako hladnokrvno s ponosnimi koraki stopati v kljub temu, da bodemo za nekoliko dni že vsi kot veleizdajci postreljani. Seveda nisem bil v stanu videti vseh se nahajajočih Slovencev, ker so bili oddelki razdeljeni po par sto oseb ter je imel vsak oddelek odločeno drugo uro za sprehod po dvorišču.

Čez en teden sem dobil enega Štajercijanca Zupana od Sv. Vida pri Ptujju zaradi razžaljenja nj. veličanstva, kateri je na surovi način zaradi rekviziranega konja javno psoval cesarja in ker je Štajercijanec je dobil od Sudmarkhine - stranke v Ptujju njemu v korist izvrstno spričevalo, vsled katerega je bil kot neodgovoren brez zaslišanja takoj odpoščen na prosto.

Tudi Štajercijanec Čeh je bil po posredovanju Ornikove stranke zaradi enakega razloga brez zaslišanja spuščen na prosto.

V teku treh tednov je prišel na hvalo moj prijatelj gosp. Mohorič v mojo celico in si prinesel svojo slamnico seboj katero je (postavil) poslonil v kot ter sva se v najini usodi prav prisrčno pozdravila in objela. Vesel sem bil takega tovariša, ter mi je potekel veliko hitreje čas, ker sva se kratkočasila v iskrenih pogovorih in z čitanjem, ali sva si pripovedovala kake šaljivke. Ali noči so nama bile neznanško dolge. Ko sva vstajala je poslonil g. Mohorič svojo slamnico v kot ter je vsikdar vzkliknil: "Koliko krat še bom te vzdignil!"

Tako so minevali dolgi dnevi in dolge noči, dolgi tedni in nepopisno dolgi meseci.

Gospod Mohorič je imel srečo, da je prišel že v oktobru do zaslišanja pri vojaškem diviz. sodišču, ker so priče na katere so se denuncijanti zanašali za Mohoriča le samo dobro izpovedale ter si je najhujši denuncijant ni upal priti na dan več z svojimi lažmi in posledica je bila, da je bil gosp. Mohorič že 10. oktobra 1914 prost odpuščen na njegov dom. Tudi njegova družina je že zopet smela prebivati v Ptujju na svojem domu. Mohorič je še prišel ravno v pravem času na svoj dom, da si je sam spravil vred svoj obilen vinski pridelek. Pri njegovem odhodu sva se zopet prisrčno pozdravila in si želela srečo.

Mene še je usoda držala med tesnimi stenami v trdni nadi da bode prišel tudi za mene kmalu dan rešitve, da pridem za Mohoričem.

Sedaj sem bil preseljen iz osamljene celice v večjo sobo, kjer nas je bilo, osem skupaj. Bili so po večini samo naši ljudje. Tamkaj nas je kratkočasil posebno en 19 letni Češki sokol "Jaroslav Vojvoda", bil je jako gibčen in vedno dobre volje ter je večkrat izvajal težke sokolske vaje. Ob dolgih večerih smo se slepomiškali, igrali karte, stavli rihtarja, tudi smo bili bolj podjetni, da smo si na skrivni način priskrbeli tobak, šibice, igralne karte, igrali smo tudi šah ter nam je Vojvoda naredil iz kruha in firneža narejenega testa (fino) mojstersko izdelane figure za šah - igro. V stranišče v peči ali slamnica h smo imeli skrite denarje in naše najpotrebnejše rekvizite. Držali smo skupaj vsi ko cigani in smo si velikokrat meli roke od veselja, ko smo paznika pošteno potegnili za nos.

Dne 12. novembra 1914 sem bil prvokrat zaslišan, ter sem se ni malo začudil, ko mi je preiskovalni sodnik Anditor Dr. Kodečka /ponemčeni Čeh/ prečital na dveh strani pisarniške pole dolgo vsebino samih nezaslišno hudbno zlaganih neresnic od raznih denunciantov sestavljeno obtožbo. Interesantno se mi je zdelo, kako da bi ravno taki nemčurji zamogli znati kaj obtežilnega od mene, ker z njimi sploh nisem nikoli občeval.

Obtožba se je glasila za več let nazaj n. p. moje vedenje in nasprotno obnašanje proti Štajercijanski /Ornigovi/ stranki nasproti Štajercijanski nemčurski trgovski zadrugi in njenemu načelniku fv.Schoschterizschu pri Sv. Vidu, moje zagovarjanje slovenskih šol in obrekovanje nemške kulture, moja udeležba veselje v priloge rudečemu križu za podporo Bulgarskih in

Srbskih ranjencev leta 1912.

Preiskovalni sodnik mi je dejal, da sem se hudo pregrešil zoper čut nemške kulture in nemškega ljudstva.

Na moje začudenje, kedo da je ovadil tako neresnico in glede moje kritike sem mu rekel, da je pred prekim sudom bilo dovoljeno časopisju in javnosti enako vrsto kritike in se ne čutim krivega nasproti Avstrijski vojaški oblasti kakega prestopka.

Ko so bile denuncijantske priče zaslišane so govorile zelo vprotislovju z prvotno ovadbo, ter me je drugikrat poklical preiskovalni sodnik in mi je prečital izpovedbo prič, ter mi je rekel, da so ugodno in večinoma v prilog meni se izpovedale in da ima on precej upanja da bodem oproščen. V resnici so odpadle vse one nasprotne priče, ker nobena postava ne more enake vrste pisanja oziroma kritike kaznovati katero je državno pravništvo v časopisju za dopustno smatralo. Pri glavni razpravi dne 10.11. 1914 se je zastopani državni pravnik /:tožnik:/ pridružil mnenju Jurčinskega orožnika Leschnigga (kateri me je aretiral), da sem baje veliki hujskač nasproti nemcem in posebno nemškemu uradništvu v Ptuju sovražen ter sem bil vsled tega na 9. mesecev težke ječe obsojen akoravno je preiskovalni sodnik glasom izpovedbe prič dokazal moje nedolžnost in ker je tudi orožnik Leschnigg v zadregi govoril v protislovju kar je v ovadbi napisal, se je zadržal državni pravnik na nemčurskega orožnika, da naj povej po slovenski, ako se po nemško nezna pravilno izraziti. V resnici je govoril v slovenščini in celo drugo snov naravnost v istem trenutki izmišljeno laž kakor se je prej izrazil v nemščini ter je državni pravnik na tak način vplival na zmedene možgane orožnika, da ga je podvizal in pripravil se obtežljivo izraziti proti meni, če je bila potrebna tudi laž. Niti ta krivična obsodba me ni spravila v obupnost ter sem hladnokrvno poslušal trde besede tiranskega državnega pravnika in pristranskega sodnika Dr. Kodečka o 9 mesečni ostrji ječi na trdem ležišču in postih zaradi hudodelstva veleizdaje po § 52 v.k.z.. To se je zgodilo ob 8 uri zvečer dne 10/11.1914.

Tamkaj sem se poslovil od moje žene, katera je bila poklicana za pričo in mojega zastopnika gosp. dr. Trillerja iz Ljubljane, kateri mi je rekel, vem da so vas na nezakonit način obsodili česar ni dandanes predrugačiti. Ako me gosp. dr. Triller z krepkimi besedami ne bi zagovarjal, že bi bila sodba bolj pristranska in ostrejša.

Ko me je vojaški posten privedel nazaj v mojo rezidenco, so me obkolili moji sotrpini ter me radovedno povprašali če sem oproščen, ali če sem vendar obsojen in koliko mesecev so ti namerili, ali imaš polovico porcije, ali imaš morda celo?

Ko njim povem, mi eden /Vojvoda/ reče: "Bodi rad, da so te ni obesili". Glej meni so odmerili ravno eno celo porcijo /: 1 leto:/ samo zato, da nisem klobuka snel pri Slovenje bistrškem nemškem rovtožu, ko so Slovenjebistrški posili Nemci navdušenja pijani za vojsko krulili nemško himno in "Dajčland über alles". Jaz vendar tudi več nebi dobil ko si ti, pa samo zato še so mi pritisnili tri mesece več, ker sem si klobuk na glavi z obema rokama dol tiščal da mi ga ne bi veter odnesel. Drugi so zopet rekli: "Kaj 9 mesecev si dobil"? Koliko šele bodem dobil jas pravi eden ko sem v Celju skozi streho Slovensko zastavo potisnil ko so Nemci hajkali za vojsko na trgu?- Eden me zopet tolaži in mi pravi da nisem dobil veliko ter reče: "Glej Mene, ko drugega nič nisem zakrivil, ko popeval sem si ko sem bil malo natrkan eno Boznjaško pesem katero sam nisem razumel kaj pomeni kar še tudi danes ne znam namreč isto: Sarajevo in Bozna - svaka majka žalostna" in se zato dobil 10 mesecev ječe. Eden fant "Krššnik iz Koroške mi pravi: "Ti se lahko smeješ ker že znaš kako dolgo bodeš sedel; kaj je to 9 mesecev; to si upam na kibli presedeti, potem dobim jaz gotovo 120 mesecev ali še me morda

obesijo, ker me je Celovski policaj ovadil, da sem posilil Koroško deželno oblast na kolodvoru ko sem einrukal, sem za slovo mojo ljubico prav krepko objel in živijo zaklical, ter sta se neopazno kar dva policaja zagnala na mene in sta me hotela pobiti na tla ; jaz pa sem se

krepko (branil) postavil in sem sunil jednega v cestni prah da mu je takoj zatemnil njegov svetli mesec. Sedaj smo tuhtali za koliko dni se nekateri obsojeni preselimo iz deželne jetnišnice v garnizijsko kolibo in kako bode nam tamkaj šlo.

Za kakih 10 dni nas je bilo več prestavljenih v garnizijsko kajho od katere smo že slišali mnoge prijetne zanimivosti.

Ko pridemo tje pod patronanco bajonetov, se nam je zdel položaj še tamkaj veliko slabejši, ker se je tukaj v zimi ni kurilo ter tudi ni bilo nobenih postelj in nobenih odeval ampak so vsi ležali na zdrobljeni smrdljivi slami ozir. prahu na tleh ko živina. Odeval se je vsak v svojo sukno, za vzgavnik pa si je položil vsak svoje čevlje. Hrana je bila pod psa pač pa smo imeli veliko več prostosti ko v deželni ječi. Tukaj je vsak smel kaditi tobak in si je smel za svoj denar naročiti vsake vrste jedil in tudi do 1/2 l. vina ali 1 l. pive na dan. Jas sem dobil od doma toplo odevalo ter tudi eno slamnico rjuhe in mehki zglavnik, ter sem se navadno Češkega sokola J. Vojvoda vzel pod svojo toplo streho. Sreča je bila, da je bil naš komandant "Stabsprofis" rodom Čeh ter nam je dal Slovencem precej prostosti, da smo si smeli poljudno popevati v zborih, igrati karte, staviti rihtarja, se mišolovkati i.t.d.

Jaz sem si s špiritom kuhal južino in večerjo, da nisem sestradal. Tudi pakete sem redno dobival od doma.

Tukaj sem imel zopet druge razne kolege n.pr. gosp. pr. Megla nadučitelj iz Sv. Lenarta pri Vel Nedelji, Šafarič Franc učitelj iz Vučje vasi, Ducman , učitelj od Račjega, gosp. Verbiča nadučitelja iz Ptuja, gosp. Vrečkota veleposestnik v Slov. Bistrici in Mariboru gostilničar, trgovski pomočnik Slavik iz Budjevic, Pekar Malik, Fuks Franc iz Sv. Urbana pri Ptujju, Jožef Polajenko iz Ptujja.

Najbolj otožen obraz za moža nam je kazal gosp. nadučitelj Megla iz Sv. Lenarta, ko je snedel prežgano juho, so njemu vsikdar kapale v isto tako debele solze, da je imel vedno več vode v šalici, mi drugi pa smo se mu smejali tako dolgo, da se je on sam začel smejati.

Vsled prijetne družbe in v isti primerne zabave, mi je tamkaj potekel mnogo hitreje čas, ko v deželni jetnišnici in sem se posebno pomiril, ko me je cela moja družina obiskala, ter sem bil vesel ko sem videl zopet moje otroke in mojo ženko. Gosp. Profos /naš poveljnik/ je bil zelo prijazen z nami in je celo varoval našo Anico.

Dne 10.5. 1915 je bila moja civilna sužnost pri (kraju) koncu ter mi je prišla v Gradec nasproti zopet moja žena.

Ko sva prišla v eno gostilno v nemškem Gradcu si naročiva eno kosilce in se pogovarjava seve po slovenski o domačih razmerah. Pri nasprotni mizi sta sedela dva Gradčka moškarja, katerima se je zdel slovenski govor v nemški gostilni provokacija /izzivanje/ ter je eden začel predrzno rohneti, zakaj ne bi midva tako govorila, da bi vsi razumeli. Jas dva zavrnem, da najinih privatnih govorov ni treba njemu razumeti, ker ga njega to nič ne briga. Ker so enakevrste ljudje zelo duševno omejeni, da niti ne poznajo zanesljivo je bil ta govor slovenski ali kaksi drugi, samo to sta razumela nemca, da ni bilo dajč. Jaz sem dva potegnil za nos ter sem njima rekel: As nemtud Madyarum? Ker znam nekoliko besed ogersko sem dva malo z basama teretete pokregal, ter sta me takoj odpuščanja prosila zato da sta me surovo napadla, ker sta baje mislila da sem Slovenec in ne pardon Madyar.

Od 5. maja in do 15. avgusta l. 1915 sem bil zopet srečen pri domačem ognjišču v krogu moje družine akoravno mi je nasilna oblast odvzela poštno službo.

Dne 10. junija 1915 sem bil potrjen za vojaka in dne 15. avgusta sem z mojim kovčkom nastopil kot 37 let stari novinec težavno in neznano usodno pot po železnici od Ptuja proti Celju. Tokrat je nemški Ptuj bil celo prazen in mrtev ter nenavadno klavernega značaja v primeri prvih dnevov vojske, kakor da bi človek primerjal Pust z Pepelnico.

Tudi ta usoda moje bodočnosti in trnjeve poti me ni spravila iz ravnotežja, ter mi je moje prirojeno upanje neglede na sebe ampak v splošnem za lepšo bodočnost našega trpečega naroda vedno omlajevalo moj duševno utisnjen načrt.

Ako bi se po Avstrijskem vojnem načrtu med drugim šlo tudi za koristi, svobodo in enakopravnost našega naroda /naših Slovencev/ bi se gotovo naktil z duhtečimi šopki vezanimi s Slovensko trobojnico in bi zavriskal in zapel "Naprej zastava slave, Na boj junaška kri" in ker žalibog takega načrta naš generalštab ni imel, ampak le nemške "Belange" in "pasji bič" za nas, so bili moji občutki melanholični ko mrtva mašina in za sedanost le od najbližnjih trenutkov odvisni.

Učil sem se razne vojaške eksperimente z morilnim orodjem brez zanimanja ne da bi se kaj duševno ugloobil v posamezne predmete, vsled česar sem z mojo vojaško karijero kot piruslajtnant popolnoma zadovoljen ter bi odločno odklanjal vsako nadaljno vojaško čast.

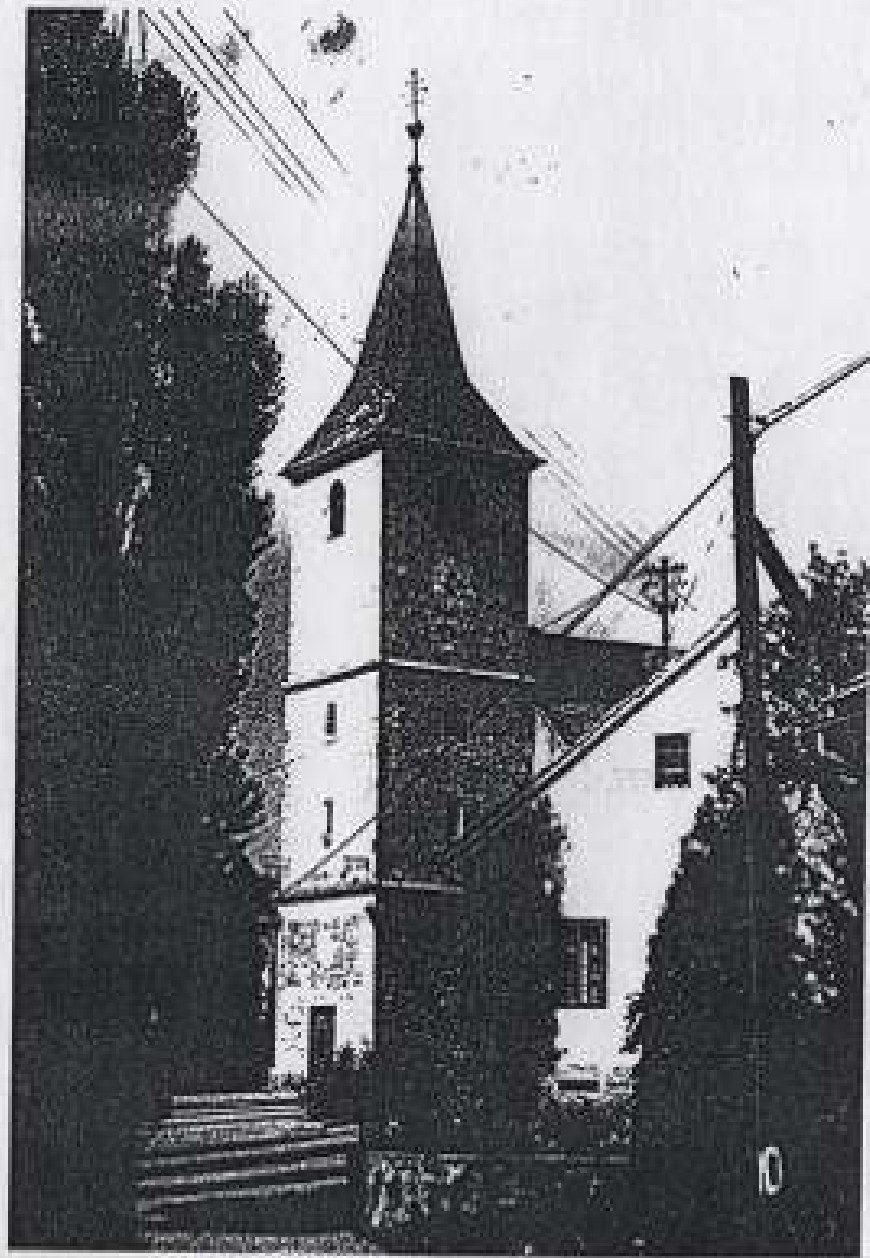
Do danes sem se srečno preril skozi sila viharni vrtinec, kateri valovi so me splavili na Jadransko obalo, kjer sem preživel že drugi Božič in si prorokujem ob novem letu 1918 usodo novega leta 1918 katero bo nam morda prineslo zaželjen mir, kateri ne bo nemški mir ampak demokratski Amerikanski mir z pridavkom svetovne demokracije na podlagi samoodločbe narodov, ter bo angel miru stoječ na grobu militarizma nas morda že v tem novem letu 1918 očaral z zlato zarjo miru in svobode.

Za letos še si porežem zadnji krat nohte, do devetih zvečer še imam službo pri telefonu.

Spominov na minolo leto kakor tudi na vse minole trde vojne leta se po možnosti ogibljem. Ne mislim tudi na današnjo Silvestrovo noč budeti kakor nekdej z namenom, da v veseli družbi počakam novega leta, ampak bodem kmalu zlezel na mojo trdo slamnico, da bodem morda lepše sanjal pod ostro črgo o srečnejšem novem letu.

Prvi dan novega leta 1918 je ob Adriji lep in solnčnojasen, a nejasni so nam pojmi o naši usodi in izidu svetovne revolucije. Nasilna strast sovraštva in hinavstva krvoločnih bogov vojne, hlastno si čestita ob grmadi mrtvih trupel za častno število milijonskih krvnih žrtev ob robu starega leta, ter med odprtimi vrati novem roku si krvni bogovi v obilo sreče čestitajoč stiskajo železne si roke. Le mi ubogi sužni patrijoti vojne, Nemo gledamo pred se, V negotovost- temno dobo, kedaj pač prostost naša bo "Bolestno utriplje nam srce.

K O N E C

P E S M I

OPOMIN NARAVE

Ko ustvarjal stvarnik zvezdice
In ko ustvaril rožice,
Zamislil v novo se prirodo.
Prirodi vdahnil zakon svet,
Da v smirju kreta biljonov svet.

Ko izvršil stvarnik del prirode,
Dodjal prirodi legion žival.
Med stvarstvo dal je dušo svojo,
Vrtnarja z devo všek vseh prirod,
Da genij požlahtnjuje nrave snov in plod.

Ako kje zakon narave bi se kršil,
Gorje, genij! Nastane val erubicj,
Učinek grozen:- Strah trepet, obup,
Le težko, da razdjano kedaj se združi.
Človek!-Genij!- Napuh je kriv,"
V obran ga ukroti!

SLOVANSKE BALADE – NAŠE SLUTNJE

Militerizem

Militerizem, barbarski boj surov,
To brata stara sta ko svet.
Stvarnik sveta ni tvor gorja,
Le satan more biti ta,
Bruseč si meč, besno grozeč,
Nasilni narod, kralj, gorje ti sosed veleči!

Vsak napredni demokratski rod,
Je militerizma neprijatelj.
Ne plača nič za ta namen,
Za kulturo rad prispeva,
Gorje če pride oborožen tat,
Moč uma vrže ga v prepad.

Vsak demokrat je tud vojak,
Če napada roparska svojat;
Ogorčen prejme tud za meč,
Si čast in svobodo braneč,
in ako tud oborožen ni,
Kulturni svet ves znjim stoji.

Da svet je preobljuden, mora vojska biti,
Le neumnež zamore to trditi,
Je tud svet velik zaklad še neobdelan,
Potočki bistri lahko zgradijo se v jezera,
Velikih ribolovov plod,
Prehrani želodcev bi brez mera.

Birokratski samožrdc,
Z železnimi rokami,
Še ni nikdar podložnim dal,
Prstosti v dar na mizo,
Le neustrašen demokratski voj,
Svobodi zlati pride blizo.

Napreden rod ima vsega dost,
Duševne in telesne hrane,
Ne misli nič na tujo last,
Ko napol. pristrižen gost,
Napredka mogoč je le demokrat,
V barbarstvu ostane birokrat.

Ako svet bil demokrat,
Neblo oboroženega miru,
Miljarde davkov, nebroj vojakov.
Bili bi kulturni pojoniirji.
Mesto vojašnic in topov,
Strokovne šole, vrt ekonomov.

"Za Štatus Quo"

Za Štatus Quo na Balkanu,
Razcepljenje vseh Slovanov,
V korist Madjarov in Germanov,
Po svetem pismu Košuta, Bismarke,
Naj bil tu narod za štafažo,
Le tujec svoje rodne zemlje.

Ponižen narod je Slovanski,
Ko rodni žitni klas,
Pripognjen k zemlji se ozira,
Rad gibčne roke v zemlji vija.
Le kadar moli on za srečo,
Udano ozira se navzgor.

Ironija je pač velikanska,
Pri ošabnih Nemcih, Madžaronih,
Ozirajočim zaničevalno se navzdol,
Z visoko štrlečimi nosovi,
Misleč na svetu ni drevesa,
da bi do nosa segel kol.